

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 44

Lýsingarprísur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardag 19. november 1949

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárid

23 Árg.

GRÖNLANDS- SPURNINGURIN...

Tá ið tingið kom saman aftur lá á tingborði skriv við uppskoti frá P. M. Dam grønlandsmálinum viðvíkjandi.

Tað merkiliga hendi, at vika eftir viku fór uttan at hetta skriv varð lagt fram til viðgerðar. hóast ferð eftir ferð var heitt á rætta viðkomandi at fáa tað til viðgerðar, tí grønlands-spurningurin hastar almikið at fáa greiddan frá tinginum til ríkisstjórnina. Sum kunnugt skal grønlandskommissionin leggja fram uppskot til nýskipan fyri Grønland, og var tað almikið um at gera hjá okkum at fáa okkara stöðu og ynski viðgjørt í grønlandskommissionini, áðren hon gevur ríkisstýrinum sitt tilmæli og síni uppskot.

Og tað, sum var enn og merkiligari fór fram á tingi, at tá ið P. M. Dam legði sitt mál fram — hann er tann Føroyingur, sum í dag hevur atstøður til at vera best heima í grønlands-spurninginum — virdu mangir tingmenn málið ikki so frætt, at teir timdu at lurta eftir fram-

lóguni. Ja, enn tá sjálvur fíggjarmála- og fiskimálaráðharrin demonstreraði við eyðsýnluga ikki at vilja lurta eftir, fór út og harvar úr salinum.

Hesum atburði mótmælti P. M. Dam málsins vegna. Hann legði, segði hann, sjálvandi einki í fiskimálaráðharrans atburð, um hann var bendir móti honum persónliga, men hann harmaðst málsins vegna, tí hann visti, at einki mál hevði størri athuga hjá Føroyingum enn grønlandsmálið, og hann var nú einaferð av landsstýrinum kosin til at taka sær av hesum máli og vera álitismaður landsstýrisins og harvið álitismaður lögtingsins og Føroya fólks í tí, og hann hevði eisini lagt sær nær í hesum máli og hevði ymist at siga og mæla tinginum til spurninginum viðvíkjandi.

Í fólksins og málsins navni kravdi hann, at tingmenn skulu geva honum eins og øllum, ið talaðu við vitan og skili í málinum, ljóð.

Frábýtisrættur fiskimanna í allari veiði

er lagt fram á tingborð av Føroya javnaðarflokki.

P. M. Dam talaði javnaðarflokksins vegna og skorðaði á tingmenn at taka væl undir við hesum rættvisa kravi fyri fiskimenn. Hann mælti eisini til at taka undir við javnaðarflokksins kravi um, at lögtingið við lóggávuni skipar fyri, at fiskimenn fáa lön sína í tókum tíma, so ikki óskilið, sum nú er, at fiskimenn megu biða fleiri ár eftir lönini. Sama krav-ið hevði eisini F. F. sett fram í riti til tingið. Suðuroyar fiskimannafelag hevur eisini haft spurningin frammi á tingi.

J. Kr. Olsen ummælti hesar spurningar við vælvild, meðan Th. Petersen bar imóti.

Avtöka av banninum móti saltfiskaveiði

ið eisini er lagt á tingborð av javnaðarflokkinum, var til viðgerðar hósdagin. Saman við hesum spurningi var til ummælis at veita teim trolarum, ið stýrið hevði sýtt at fara á saltfiskaveiði, og sum tí hövdu verið noyddir at farið til fesk-fisk og harvið koma undir bummtúrar, ið góvu dunderandi tap, eina hóskaðni viðbót.

Móti hesum taldi Th. Petersen ógvuliga harðliga, meðan P. M. Dam mælti nevdini, ið fekk málið til viðgerðar, at taka væl imóti málinum og fáa skipað fyri, at teir trolarar, ið hövdu verið landsins lög lýdnir, ikki komu at verða straffaðir fyri lýdni sitt, men fingur rættvisa viðbót. Hann talaði sterkt fyri, at bannið móti saltfiskaveiði hjá trolarum í ferskfiskatíðini varð avtikið.

GRÖNLANDS- SPURNINGURIN

KANNINGARNEVDIN
GRÖNLANDI

viðvíkjandi hevur lagt á tingborð littlan bókling um ferð sína við uppskotum um, hvat ið hon heldur at gjørt skal verða haruppi.

Uppskotini eru samsvarandi tað, ið av P. M. Dam í grønlands-frágreiðing síni hevur sett fram uppskott um.

Hövuðsinnihaldið av tí, ið skotið verður til er:

1. Stovnan av einum landsluta-fetagið av øllum vinnustattum og sjálvum landinum, umboðað av lögtinginum.
2. Byggjan av:
 - a) atlögubryggju
 - b) saltbingi
 - c) oljubingi
 - d) bunkrastöðu
 - e) frysti- og flakavirki
 - f) verkstaði
 - g) turdökk

Tað, sum avbrytur Dams og nevdarinnar millumer, at Dam, styðjaður av J. Chr. Olsen, skipara, ræður til at byggja í »Nordmannshavnini«, meðan nevdin viðmælir Føroyingahavnina.

Veð í veiði.

Sum kunnugt hevur javnaðarflokkurin á tingi spurningin um at fáa eina lógarskipan, ið ið tryggjar fiskimanninum, at útgerðarmaðurin ikki setir fiskimannsins part í veð uttan hansara vitandi og samtukt.

P. M. Dam talaði fyri hesi broyting, meðan Th. Petersen royndi at gera málið óneyðugt og sett fram í óviti, tí fiskimenninir hövdu frábýtisrætt, ið gekk fram um veðrættin hjá útgerðarmanninum. Men hartil svaraði P. M. Dam, at frábýtisrætturin dugnaði so lítið, tí frábýtisrætturin varð fyri tað fyrsta sjaldan nýttur, og tá ið fiskimaðurin kom út fyri tí, at peningurin fyri fiskin, ið veð var givið í, var brúktur, var ov seint at býta frá. Fiskimaðurin mátti tí verjast við lóg, so hansara partur ikki kom at verða veðse ttur uttan hansara vitandi og samtykt. Men komu fiskimenn og útgerðarmenn til sættis um, at fiskimannsins partur eisini skuldi kunna veðsetast fyri at fáa pening til útgerð og til a. gjald til fiskimannin sjálfan, skuldi tað sjálvandi kunna lata seg gera.

Ordaskiftið Dams og Th. P. imillum var heldur harðligt.

»Den sorte Gryde«

av William Heinesen

Tá ið Føroyar vóru goymdar í »splended isolation« skaptist Føroyingurin, mál, mentan og lyndi.

Tað er nortíð við hesa tíð. Men lítið, einans ein viðfáningur. Hövuðsviðgerðin er eftiri. Dýrmett og óroynd mið fyri hövundar okkara!

Broytingartíðin kom.

Gsrdarmarkið varð viðkað. Okkara fólk kom nú og tá at bera við annan haga.

Nýggj sjónarmið. Nýggir síðir. Onnur livismetan troðkaðu seg inn á okkum.

Og vit fingur ein blending av teirri gomlu og teirri nýggju tíðini, blendingur av teirri gomlu kristnu bóndasiðmenningini og teirri harðrendu og ofta kroystu siðmenningini, ið fiskivinnan bar við sær.

Fram rann ein nýggj grein, ein hövuðsgrein í fólkabálinum.

Hesa grein hava hövundar okkara haft meiri á hondum og viðgjørt í djúpari skurðum. Her stiga Heðin Brú og Martin Joensen skarandi framúr.

Men dagin í dag. Føroyar í dag. Mannalivið í dag og sum tað hevur háttað sær í malstreyminum, ið fór um heimin og um okkum her úti á útskerjunum, hevur eingin hövundi haft á hondum fyrr enn nú ið William Heinesen leggur »Den sorte gryde« á borðið.

Hann er djarvur William.

So herliga djarvur.

Hann torur at taka smákrútið, ið tysur úr krókunum fyri at geva honum framaná og jarðleggja hann. Tað er fúkandi ótt, alt hetta kripplaba slagid, ið kom í ljósið og sýndu sínar snertu sálir og avskeplada skaplyndi í kriggskubbaspekulatiónum.

At hann hevur hættað sær so